

Nada Breznik

Marko Sosič: Samotne ljubezni.

Novo mesto: Goga (Literarna zbirka Goga), 2022.

Posthumna izdaja kratkih zgodb tržaškega pisatelja in režiserja Marka Sosiča z naslovom *Samotne ljubezni* v vsaki posamezni zgodbi izpričuje prav to, o čemer govori naslov: ljubezen. Ljubezen do vsega, kar objame pogled, predvsem pa ljubezen do ljudi, ljubezen, ki ne postavlja nobenih pogojev in ne pozna meja. To ni prekipjavajoča in slavilna ljubezen, saj avtor v svojih zgodbah zajame vse odtenke tega čustva, od mladostnega hrepenenja do bolečine in razočaranja, sprejemanja, spoštovanja, predanosti, nežnosti in topline. To je knjiga o človeških občutjih, boljše rečeno tankočutjih, ki so lastni zelo posebnim posameznikom. Je hkrati prehajanje iz budnosti v sanje, iz sedanjosti k spominom in obratno, prehajanje iz ene duše v drugo ali čutenje več duš v eni. Zato se zgradba zgodbe iz impresionistične meglice, polne odtenkov, izrisuje počasi in postopno. Čeprav pretežno poetičen je slog ponekod hlasten, stopnjuje z dolgimi stavki, ki vzporedno pripovedujejo o več dogajanjih, sedanjih in preteklih. Spet drugod je tok pripovedi umirjen, osredotočen na kak obrobni prizor, pogosto se pojavlja metaforika oken ali vrat, ki odpirajo pot v skrivnostno notranjost, prehod v spomin, v preteklost, v nekoga drugega. Zgodbe so umeščene v obmejno italijansko območje, nekatere v dogajanje pred drugo svetovno vojno ali po njej, ko je sovraštvo zaradi pripadnosti različnim političnim strujam eskaliralo v nepojmljivo nasilje celo med pripadniki istega naroda. Rdeča

nit vseh zgodb je usoda drugačnih, izstopajočih zaradi bolezni, starosti, revščine, izgube spomina, doma, domovine; prišlekov in migrantov, nesrečnih tavajočih duš, ki so se ujele v primež predsodkov, odklanjanja, celo sovraštva, a so, čeprav redkeje, sprožile tudi prebujanje vesti, plemenitosti in solidarnosti. Zanimivost Sosičevih zgodb so literarni junaki, ki govorijo o sebi z distance, skozi oči drugega; so hkrati oni sami in tisti drugi, so hkrati eno in drugo, opazovalec in opazovani.

Zbirka obsega osem kratkih zgodb. Kvalitete in umetniške prepričljivosti ne moremo meriti z dolžino posameznih besedil ali z obravnavano tematiko, pa vendar dajeta zgodbi *Samotna ljubezen*, po kateri je zbirka poimenovana, in *Julijan, Bahiri*, značaj in ton celoti. Brati o staranju in težavah tega obdobja je morda nadležno in nepriljubljeno, a Marko Sosič je to temo ubesedil tako subtilno in izvirno, da hipoma vzbudi radovednost in pritegne bralca. Zgodba govori o neobglenosti in nemoči ob izgubljanju spomina in identitete, ob usihanju, pa tudi o zadnjem, čeprav slepem upanju, ki se ga glavni junak Julijan oklepa. "O Bog, draga, samo da lahko znova hodim, počasi, počasi sicer, a bom že zmogel čez polje, da si med topoli odpočijem. Kmalu pridem pote, da boš tudi ti z menoj." Krutost demence in Alzheimerjeve bolezni, ki osebnost razkroji pri živem telesu in prinaša največ bolečine svojcem, ta neozdravljiva pandemija današnjega časa je nevsiljivo našla mesto v Sosičevi zgodbi. Ko zakonca razdvoji bolezen, ko Julijana izda šibkost nog, na pomoč priskoči mlad fant iz Pakistana, Ismail. "Njegova koža je temna. Njegove oči so črne."

Starost tematizira tudi zgodba *Anastazija, njeno jutro*, ki se osredotoča na tisti del življenja, ki človeka pogosteje kot sicer vrača v preteklost, k prednikom in njihovim zgodbam. Želja raziskati in videti kraje, v katerih so živeli, po katerih so hrepeneli, ki so jih zaznamovali, je v resnici želja doumeti in razumeti ne le njih, temveč tudi sebe, se pomiriti in spraviti pred zadnjo nepovratno potjo. S to željo se Anastazija prvič v življenju odpravi na dolgo pot v rojstni kraj svojega očeta, prvič v življenju sede v letalo in biva v hotelski sobi in prvič bo videla morje. Nevajena potovanj in sveta čuti zmagoslavje ob svoji odločitvi. Tako prepričljivo piše avtor o njeni poti, o njenih korakih, da lahko tudi sami začutimo čarobnost prvega srečanja z obmorskim krajem, prvih pogledov na pročelja hiš, na stoletna drevesa pred železniško postajo, prvih sap in vonjav, ki jo ovijejo, in pogledov, ki se neustavljivo odpirajo po prostrani in valoviti modrini morja. Vrata, ki se odpirajo v spomine, so tista, ki v hotelski sobi vodijo v kopalnico, in prav skozi ta vrata ugleda Anastazija očeta. "V temi iznenada zazna obrise telesa, vse jasneje vidi človeško

telo, vse bolj ostro v temi, skozi katero se prerine podoba očeta. Vedela je, da pride.”

Anastazija je že v letih, zato so njeni gibi počasni in premišljeni, nikamor ne hiti, kot da bi zavestno želela doživeti polno in pristno izkušnjo, da se ji v spomin vtisne prav vsak korak, vsaka slika, vsa neskončnost morskega obzorja. Njeni starostni šibkosti in negotovosti pri hoji priskoči na pomoč mladenič iz neke daljne dežele, ki je pobegnil pred vojno. Ob njem Anastazijin spomin spet zatava v preteklost, to pot v njeno mladost, v čas, ko je ljubila in bila ljubljena. Blago in božajoče odzvanjajo avtorjeve besede, ko opisujejo Anastazijo in njeno pot.

Nesrečneži, migranti se dobesedno nagnetejo v sanje glavne junakinje v zgodbi *Samotna ljubezen*, ki je nosilna zgodba te zbirke, pa ne le zaradi naslova. Zgodbo iz sanj piše človeška vest v obličju ženske, ki se po ljubljenju iztrga iz naročja ljubimca, se zazre skozi odprto okno v somrak večera, somrak, ki se kmalu prevesi v temo, v noč, iz katere se začno druga za drugo luščiti postave ubogo oblečenih, utrujenih ljudi, ki so brez oddiha prepešačili že veliko poti, lačni, žejni in neprespiani. Mlada ženska jim, zbranim pod njenim oknom, odpre vrata svojega doma. Vabi jih, naj vstopijo, čeprav je pretesno za vse, kuha jim in deli vodo, hrano, čeprav jih je preveč, da bi jih lahko nahranila s tem, kar ima na voljo, ponudi jim prenočišče, čeprav jih je veliko in preveč za prostor, ki ga ponuja stanovanje. Ko se zjutraj prebudi iz sna, je v stanovanju vse tako, kot je bilo, ko je odšla k počitku: prazno, pospravljeno, nikjer nikogar, tudi ljubimca ne, ki se ji je še pravkar v sanjah pridružil in ponujal izmučenim ljudem vodo in podajal krožnike s hrano, ki jo je bila skuhala. V sanjah sen, kot se nerazložljivo dogaja v tem našem vzporednem svetu, ki ga premalo poznamo.

Vseskozi na strani preganjanih, stigmatiziranih in nerazumljenih avtor niza zgodbe o ljudeh, trga njihove obraze iz brezdušnih statistik in senzacionalističnih člankov, da bi zaživel svoje pravo, polnokrvno življenje, dovoli jim, da se igrajo, zaljubijo, delajo, se izkažejo in prebijejo iz zanje pripravljenih getov. Tako kot brat in sestra, *Laura in Aziz*, na katera se naveže domačin, najstnik, ki v Azizu najde izzivalca za fantovske avanture, ob Lauri pa odkrije prebujajočo se spolnost. Z njo, ki ga namenoma zapeljuje in draži, se vznemirjeno in sramežljivo spogleduje. Tako kot je od nekdaj bilo med mladimi na tem planetu, ki ga, prav tako že od nekdaj, surovo razkosavamo z mejami, zidovi in ograjami.

Niso vsi ljudje na isti strani zavesti. Ko se sicer ljubeči mož in oče, intelektualec, univerzitetni profesor, občutljiv za naravo, glasbo in lepote, odloči za izdajo lastnega naroda in sprejme v svojo govorico, v svoj jezik

besedi *drhal* in *golazen* in je celo ponosen, da je med tistimi, ki so podprli Italijane in "čistili" univerzo rdeče drhali, ko se torej ta človek izgubi v gozdu, po katerem odmevajo kriki njegovega otroka: "Tata, tata ...," otroka, ki ga je pustil nekje na stezi, da sam ne ve kje, ga migrant, "eden izmed golazni z juga sveta, ki ga je treba zapoditi nazaj, od koder je prišel", kjer naj ne bi poznali ne srčne ne prave kulture, popelje do prestrašenega sina. Morda zveni naivno, preveč poučno? Toda kako zaježiti sovraštvo, ki se iz preteklosti kot požar širi v današnji dan? Kako izriniti mnoge grobe, sramotne besede iz besedišča ljudi? Razkriti obraz sovraštva in kolaboracionizma je predstavljen v zadnji zgodbi z naslovom *Preprosto življenje*.

Tako Sosič v svojih kratkih zgodbah s presenetljivimi zasuki in zagonetnimi konci ubira različne sloge, pušča vrata odprta za različne interpretacije, obsoja in opozarja na zastranitve in stranpoti od pristne človeške narave in njenega otroškega obraza. Marko Sosič je svojim junakom vdahnil svojo mehko dušo, svojo srčno vero in nam tudi s to drobno knjižico predal v razmislek in čuvanje pravo dragotino. In ko se je s spremno besedo Sosičevim zgodbam pridružil Dušan Šarotar z vso toplino, ki jo premore, nam zamejski Primorec in prekmurski Panonec, oba navdihnjena s širnim obzorjem, prijatelja, pisatelja, pokažeta, kako si neskončno morje in prekmurska ravnica lahko podata roki čez ozemlja, prek časa, od tod do onstranstva.